

Asia: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 päivitys

Taustakysymykset

Vastaajan taustaorganisaatio

Sairaanhoitopiiri [Helsingin ja uudenmaan sairaanhoitopiiri]

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan päivittäminen jatkossa?

Ovatko nykyiset luovutusperusteet olleet hyödyllisiä?

kyllä, paljon

Kenen tehtävänä pitäisi olla luovutusperusteiden päivittämisen koordinointi?

Sosiaali- ja terveysministeriö

Mitä muuta haluaisit sanoa apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisestä?

Suositus on lausunnolla hyvinvointialuevalmistelun kiireisenä ajankohtana, joka vaikuttaa lausuntojen antamiseen. Tämän vuoksi olisi hyvä pyytää vielä lausuntokierroksen jälkeen uudet lausunnot.

1. Johdanto

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriön suositus valtakunnallisiksi lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiksi ei ole sitova, vaan nimensä mukaisesti suositus. Tämä pitäisi ottaa tekstin muotoilussa huomioon siten, että ei käytettäisi tarpeettomasti imperatiivia, josta saa kuvan, että kyse olisi hyvinvointialueiden ehdottomasta velvollisuudesta ja potilaan subjektiivisesta oikeudesta

saada jokin apuväline. Apuvälineen tarve tulee arvioida yksilöllisesti lainsäädännössä olevat edellytykset huomioon ottaen. Hyvinvointialueille ei voida myöskään määrittellä uusia sitovia velvoitteita sosiaali- ja terveysministeriön suosituksella.

Terveydenhuoltolain 52 §:n mukaan ”Hyvinvointialue vastaa siitä, että sekä kiireellisen että lähetteeseen perustuvan hoidon tarpeen arviointi ja hoito järjestetään yhtenäisin lääketieteellisin tai hammaslääketieteellisin perustein.” Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia. Miten tämä suositus suhtautuu näihin käypä hoito suosituksiin?

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

5. Apuvälineratkaistu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.5 Kaksoiskappale

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

7. Oppaassa käytetyt käsitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Muutosehdotukset:

- 2. kappale, ”Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä käytettävillä..”. Kohta ”ylä- tai alaraaja toiminnallisia liikkeitä” ehdotetaan korvattavaksi tekstillä ”ylä-tai alaraajan toiminnallisia liikkeitä, jotka parantavat kävelysuoritusta tai mahdollistavat yläraajan käytön”.
- Kohdan ”arviojakso” viimeinen alakohta: ”Arviojakson jälkeen voidaan toistaa..” ehdotetaan korjattavaksi ”Arviojakson jälkeen vastearvoina toistetaan yllämainittuja mittauksia ja arviointeja”.
- Kohta ”arviointimenetelmät yläraajaortooseille”, toinen kohta ”Arkitoimissa ruokailun..”. Ehdotetaan lisättäväksi ”Jos nämä toiminnot onnistuvat ilman hermolihassstimulaatiota tai hybridioroosia, ei perusteita luovuttamiselle ole”.
- Arviointimenetelmät yläraajaortooseille, kohta ”arviojakso”, viimeinen alakohta: ”Arviojakson jälkeen voidaan toistaa..” ehdotetaan korjattavaksi ” Arviojakson jälkeen vastearvoina toistetaan yllämainittuja mittauksia ja arviointeja”.

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 21 Silmäproteesit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Sukupuolielämän apuvälineet on erittäin laaja apuvälinekokonaisuus (jäljitelmät seksuaalisiin aktiviteetteihin, erektion apuvälineet, vibraattorit ja hierontalaitteet, apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen ja kuntoutukseen) ja esitetyt kriteerit ovat hyvin väljät, käytännössä vain yksilöllinen harkinta. Suositamme, että luovuttamiskriteerit kuvataan tarkemmin.

12 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 23 Sähköpyörätuolit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 39 01 Opaskoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Viimeinen kappale ”terveydenhuollon asiantuntija tekee arvion..” ehdotetaan kokonaan poistettavaksi. Suosituksessa ei ole perusteltua ottaa kantaa apuvälinepalvelun tuottamistapaan ja yksityisen palvelun tuottajan velvollisuuksiin kuten esim. opaskoira ja avustajakoira kohdassa on tehty. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 15 §:ssä on säädetty hyvinvointialueen ja yksityisen palvelun tuottajan välisissä sopimuksissa sovittavista asioista. Suosituksessa ei ole tarpeen sen lisäksi ottaa kantaa yksityisten palvelun tuottajien kanssa tehtävien sopimusten sisältöön tai palvelusetelin sääntökirjassa määriteltävään palvelun tuottajan vaatimukseen tai palvelun tuottamistapaan.

22 03 Näkemisen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Silmäpoliklinikan kommentti: Muokausehdotus:

Sanan ”lisäksi” jälkeen alaotsikoksi ennen luetteloa lisätään teksti: ”Silmälasit luovutetaan (kts myös liite 2)”

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 01 Silmälasilinssit, 22 03 06 02 Kehykset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 03 Piilolinssit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 18 Suurennuslaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Markkinoille on tullut uusia puhuvia lukulaitteita, joita kysytään paljon. Luovutusperuste on määriteltävä selkeämmin. Esim ” Puhuva lukulaite voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle, kun suurentavat apuvälineet eivät mahdollista lukemista ja laite on välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi. Lukulaitteen luovuttamisen edellytyksenä on näkövammaisten kuntoutusohjaajan, näönkäytönohjaajan tai näönkuntoutukseen perehtyneen optikon tekemä yksilöllinen arviointi ja apuvälinesovitus.”

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet, 22 06 90 01 Pantakojeet, 22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kohtaan 22 06 90 01 esitämme seuraavaa muutosta toiseen kappaleeseen:

Panta- /sangalliset kojeet ovat pääasiassa kojeen testaamisessa käytettäviä välineitä. Niitä voidaan luovuttaa myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kohta ”Asiakas ohjataan muistin apuvälineistä vastaavan yksikön palveluihin lähetteellä..” ehdotetaan poistettavaksi. Luovutusperusteiden ei ole tarkoituksenmukaista ohjata järjestämisvastuita.

Kohta ”Työssä käyvän muistin apuvälineitä arvioitaessa tulee huomioida..”. Käytännössä kognitiivinen heikentyminen estää ammatillisen kuntoutuksen onnistumisen, oli sitten kyse KELAn tai työeläkelaitoksen järjestämisestä. Muistin apuvälineet eivät tuo muutosta onnistumiseen. Selkeämpää on jättää tämä pois ja rajata apuvälineluovutus muistin tukemiseen, jolla mahdollistetaan turvallinen toiminta sekä omatoimisuus arjessa, kuten kappaleen alussa määritellään

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Lisäys heti alkuun: ”Tietokoneet, tablet-tietokoneet ja älypuhelimet ovat yleisiä ja niiden katsotaan olevan tavanomaisia kuluttajatuotteita, joita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena ”

90 01 02 Avustajakoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kohta ”Avustajakoira voidaan luovuttaa vaikeasti liikuntavammaiselle tai toimintarajoitteiselle henkilölle” ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”Avustajakoira voidaan luovuttaa vaikeasti liikuntarajoitteiselle tai vaikeasti toimintarajoitteiselle..”.

Kohta ”, joka ei kykene hyödyntämään fyysisistä toimintakykyä päivittäisissä toiminnoissa” ehdotetaan muokattavaksi ”, joka ei kykene hyödyntämään fyysisistä toimintakykyään päivittäisissä toiminoissa itsenäisesti tai muilla keinoilla avustettuna”.

Viimeinen kappale ”terveydenhuollon asiantuntija tekee arvion..” ehdotetaan kokonaan poistettavaksi. Suosituksessa ei ole perusteltua ottaa kantaa apuvälinepalvelun tuottamistapaan ja yksityisen palvelun tuottajan velvollisuuksiin kuten esim. opaskoira ja avustajakoira kohdassa on tehty. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 15 §:ssä on säädetty hyvinvointialueen ja yksityisen palvelun tuottajan välisissä sopimuksissa sovittavista asioista. Suosituksessa ei ole tarpeen sen lisäksi ottaa kantaa yksityisten palvelun tuottajien kanssa tehtävien

sopimusten sisältöön tai palvelusetelin sääntökirjassa määriteltävään palvelun tuottajan vaatimuksiin tai palvelun tuottamistapaan

Yleinen kommentti: Ensisijaisena vaihtoehtona on henkilökohtainen avustaja, jonka saatavuus- tai muita puutteita ei ole perusteltua korvata avustajakoiralla, joka poikkeaa merkittävästi tavanomaisista arjen toimintojen apuvälineistä kustannustensa sekä vaativan koirankoulutuksen tarpeen vuoksi. Luovutettavien avustajakoirien rajallinen saatavuus johtaa jononmuodostumiseen ja jonoaikana tulee avustajakoiraan tarpeen ja luovutusedellytysten mukainen jonottajien priorisointi pystyä varmentamaan. Luovutusperusteiden valtakunnallinen yhdenvertaisuus on mahdollistettava.

LIITE 2 Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

”Lasten (alle 8-vuotiaan) silmälasit voidaan uusita...” Pelkkä lapsi on epämääräinen käsite.

Lause ”Silmälasit uusitaan yksilöllisen tarveharkinnan perusteella” voisi selkeyden vuoksi poistaa. Lasien uusimiseen on määritelty selkeät perusteet, niin tämä lause on hämmentävä.

Selvyyden vuoksi myös tässä liitteessä 2 olisi hyvä olla ”Silmälasien huolto ja korjaukset ovat omakustanteisia” (vrt 22 03 06 01)

Yleiset kommentit päivityksestä

Miten opasta tulisi kehittää jatkossa?

1. Opasta tulee ylläpitää ja tarvittaessa päivittää myös jatkossa.
2. Jatkossa syytä varata riittävä lausuntoaika eri tahoille mahdollistaen perusteellisen valmistelutyön.

Tolonen Jukka
Helsingin ja uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Jokela Kaija
Helsingin ja uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä